

Introduktion till specialnummer om polarisering mellan stad och land

Gissur Ó Erlingsson, Susanne Wallman Lundåsen & Richard Öhrvall

Introduction to the special edition on the political divide between urban and rural areas in Sweden

This special issue of *Statsvetenskaplig tidskrift* explores the political divide between urban and rural areas, reflecting on how geographical differences impact political behavior and voter preferences. In the past decade, several studies have highlighted the territorial dimension as a significant political cleavage, finding that rural voters, places hit hard by economic globalization, as well as those residing in peripheral regions, often hold different values and are more likely to support populist and radical right parties compared to urban voters. The various contributions in this issue analyze and discuss various factors that may explain urban-rural differences in Sweden, such as uneven economic and demographic development, education levels, and population composition based on foreign background, and how political decisions reshape urban and rural landscapes through investments or closures of services. The issue also illustrates trends in political polarization across the urban-rural divide in Sweden.

Den politiska geografins återkomst¹

I stort sett över hela världen sker en urbanisering (World Cities Report 2022). Många människor flyttar från landsbygden för arbete och utbildning i

1 Det arbete som gjorts av Gissur Ó Erlingsson, Susanne Wallman Lundåsen, Richard Öhrvall, Andreas Bergh, Maria Brandéns och Alba Stjernqvist i det här temanumret har möjliggjorts av finansiering från Länsförsäkringars forskningsstiftelse för projektet "Ett polariserat samhälle?" (P7_20). Forskningsstiftelsen ska ha ett särskilt tack för att ha finansierat ett internat där temanumrets författare presenterade och diskuterade tidiga manusutkast.

Gissur Ó Erlingsson, Susanne Wallman Lundåsen och Richard Öhrvall är verksamma vid Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet.

E-post: gissur.erlingsson@liu.se; susanne.wallman.lundasen@liu.se; richard.ohrvall@liu.se

förhoppningen om en ljusare framtid. Kombinationen av ett sådant flyttmönster och det faktum att färre föds än vad som dör på landsbygden medför växande skillnader i levnadsvillkor mellan stad och land. På många håll har dessa skillnader gett upphov till missnöje bland landsbygdsbor. Missnöjet har bland annat tagit sig uttryck i att förtroendet för institutioner och politiker sjunker samt att landsbygdsbor i ökande grad stödjer populistiska eller auktoritära partier (se t.ex. de Lange m.fl. 2022).

Polariseringen mellan stad och land fick särskilt stor uppmärksamhet 2016 i samband med presidentvalet i USA och folkomröstningen om Brexit. I bägge fallen noterades en tydlig spänning mellan storstadsregioner och glesbygd. Människor på landsbygden, liksom på platser som drabbats hårt av ekonomiska omstruktureringar, uttryckte stark kritik av etablissemangen (Lee, Morris & Kemeny 2018; McQuarrie 2017). Andrés Rodríguez-Pose (2018) har kallat missnöjet och dess politiska konsekvenser för ”de betydelselösa platsernas revansch”. Hans poäng är att invånare på landsbygden, liksom på platser som drabbats av företagsnedläggningar, arbetslöshet och indragen service, anser sig övergivna av storstadsregionernas politiska, ekonomiska och kulturella eliter. Därför har de tagit valsedeln till hjälp för att slå tillbaka mot de politiker som de anser ha svikit dem.

Studier som behandlar denna politiska polarisering mellan stad och land har blivit allt fler och kommit att täcka in allt fler länder. Med det sagt har merparten av dem i huvudsak varit upptagna av förhållandena i vissa länder, framför allt USA, Storbritannien och Kanada (Huijsmans & Rodden 2024). Därför vet vi förhållandevis lite om geografisk polarisering i en lång rad andra länder, i synnerhet länder som tillämpar proportionella valsystem, det vill säga flerpartisystem (Traber m.fl. 2023; Wagner 2021).

Mot den bakgrunden är frågan om, och i så fall i vilken utsträckning, en stad-land-polarisering går att skönja i Sverige. I den offentliga debatten har det knappast saknats röster som påstår att de spänningar som stad-landpolarisering antas föra med sig existerar även här (t.ex. Gröning 2021; se även Andersson 2020; Rosén & Örstadius 2016; TT 2019). Än så länge får kunskapsutvecklingen på området dock fortfarande sägas vara i sin linda. Med undantag för den forskning som visat att vargfrågan politiserats längs stad-landdimensionen (Berg & Solevid 2015; Ekengren 2012), samt att den dimensionen åtminstone till viss del aktiverats i samband med Europaparlamentsval och folkomröstningar (Oscarsson & Holmberg 2010; Holmberg & Oscarsson 2004), är kunskapsläget begränsat.

Det finns visserligen några förhållandevis nya forskningsinsatser som försökt råda bot på kunskapsbristen, men resultaten spretar. Å ena sidan fann till exempel Erlingsson med flera (2021) samt Larsson med flera (2020) förvånansvärt få spår av attityd- och värderingsmässiga skillnader mellan stad och land. Å andra sidan kunde Öhrvall (2023), som utgår från en mer finfördelad geografisk

nivå, notera påtagliga stad-land-skillnader, framför allt bland 18-åringar. Även Erlingsson med flera (2023) fann mer negativa uppfattningar om hur pass väl den lokala demokratin fungerade hos landsbygdsbor. Därutöver fanns det en mer utbredd oro hos landsbygdsbor för framtida försämringar i tillgången till offentliga institutioner som skola, vård och annan kommunal service. Till det kommer studier som visat att Sveriges mest uttalade antietablissemangsparti, Sverigedemokraterna, har sitt starkaste stöd utanför storstäderna och att partiet, inom kommuner, har starkare stöd bland väljare utanför centralorten (t.ex. Wallman Lundåsen 2024; Rickardsson 2021; Andersson 2020).

Att forskningsresultaten pekar åt lite olika håll, samt att en del studier haft svårt att finna samma tydliga tecken på geografisk polarisering i Sverige som på andra håll i världen, skulle kunna bero på något så enkelt som att skillnaderna faktiskt är mindre här. Det finns också rimliga teoretiska skäl att förvänta sig att grogrunden för sådana motsättningar är mindre gynnsam i Sverige än på andra håll. En tänkbar förklaring hänger samman med valsystemets utformning. Många studier som funnit en markant polarisering mellan stad och land har studerat länder med majoritetsvals-system, där ett parti eller en kandidat vinner en hel valkrets – det vill säga ett så kallat ”winner-takes-all”-system. Förutom att majoritetsvals-system i sig är mer polariserande, tenderar de, som Rodden (2019) påpekat, att ge en annan dynamik i och med att platsen får en större betydelse än i proportionella vals-system, som det svenska, där mandaten fördelas proportionellt efter röstfördelningen i hela landet. Ett annat tänkbart skäl till att geografisk polarisering inte tydligt manifesterats i Sverige är det förhållandevis generösa svenska välfärdssystemet som tillsammans med det kommunala utjämnings-systemet omfördelar resurser mellan både individer och territorier (Erlingsson m.fl. 2020).

Samtidigt finns utvecklingstendenser som gör det rimligt att förvänta sig ökade spänningar mellan stad och land också i Sverige. Demografiskt dras landet isär. Sedan 1974 har befolkningsutvecklingen sett radikalt olika ut i olika kommuner. I fyra av tio kommuner har antalet invånare minskat.² På vissa håll är nedgången kraftig: 34 kommuner har tappat över en fjärdedel av sin befolkning. Det är framför allt i redan befolkningsmässigt små kommuner som invånartalet har fortsatt sjunka. Många av dessa kommuner har dessutom en befolkning som är utspridd över en stor geografisk yta, vilket skapar särskilda svårigheter att upprätthålla offentlig service i hela kommunen. Samtidigt som antalet invånare har minskat kraftigt på många ställen har befolkningen i landet som helhet ökat med 2,4 miljoner invånare under de senaste femtio åren. Vissa kommuner har haft en remarkabel befolkningstillväxt: i tolv kommuner har invånartalet mer än fördubblats under tidsperioden.

2 Statistiken avser befolkningsuppgifter den 31 december 2023 och enligt nuvarande kommunindelning.

Skillnaderna i befolkningsutveckling framträder i all sin tydlighet när storstadsregioner jämförs med landsbygd. I och omkring Stockholm, Göteborg och Malmö har befolkningen vuxit mycket kraftigt, medan den stadigt minskat i landsbygdskommunerna. Framtidsutsikterna ter sig också fundamentalt olika på dessa platser. Det är inte omöjligt att tänka sig att den rådande utvecklingen – i kombination med nedläggning av exempelvis skolor, bibliotek och enheter för äldreomsorg – skulle kunna få framtidstron på landsbygden att på allvar svikta och framkalla en känsla bland dem som bor där att ha svikits av landets politiker.

En sådan känsla saknar kanske inte helt grund. En granskning har visat att staten drog sig tillbaka från den svenska landsbygden mellan 1997 och 2017; myndigheter som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polisen och Skatteverket minskade då sin lokala närvaro med nästan 40 procent (Hellerstedt 2019). Även det faktum att regeringen inte genomförde mer än 3 av de 75 förslag som Landsbygdskommittén (SOU 2017: 1) lade fram för att stärka landsbygden skulle kunna ytterligare understryka känslan av svek och därmed öka polariseringen mellan stad och land (*Hela Sverige Ska Leva* 2020).

I sammanhanget ska påpekas att den utveckling vi sett inom Sverige, i form av växande storstäder, tilltagande urbanisering liksom centralisering av välfärdstjänster, parallellt kunnat observeras också *inom* kommunerna. Detta har att göra med de stora strukturreformerna av de svenska primärkommunerna under efterkrigstiden. 1952 genomfördes Storkommunreformen, då kommunantalet minskade från omkring 2 500 till cirka 1000. Därefter genomfördes Kommunblocksreformen som mellan 1962 och 1974 som medförde att antalet kommuner successivt minskade till 278 (som följd av kommunindelningar har antalet kommuner därefter ökat så att vi i dag har 290 kommuner i Sverige).

Efter reformen fick Sverige några av världens till ytan största kommuner (Tavares 2015). De principer som vägledde reformen byggde på ett effektivitetstänkande och var inspirerade av Walter Christallers (1933) centralortsteori. Den tidigare indelningen i städer, köpingar och landskommuner avskaffades. Ett enhetligt kommunbegrepp infördes där alla kommuner kom att få samma uppgifter och löd under samma lagstiftning. Varje kommun fick ett tydligt befolkningsmässigt centrum, alltså centralorten, till vilket administration, service och handel koncentrerades. På så vis kom den uppdelning mellan stad och land som tidigare fanns *mellan* städer, köpingar och landskommuner att hamna *inom* kommuner.

I och med att många av kommunerna innefattar både stad och landsbygd kan inomkommunala spänningar uppstå, inte minst eftersom dagens kommuner ansvarar för tunga och viktiga politikområden. De politiska prioriteringarna påverkar ovillkorligen kommundelarna på olika sätt. Det är därför angeläget att uppmärksamma potentiella stad-land-spänningar inte bara mellan utan också inom enskilda svenska kommuner. Det är exempelvis tankeväckande

att studier har dokumenterat ett slags "lokal urbanisering", i bemärkelsen att befolkningen vuxit mer i centralorter än i mer perifera delar av kommunerna (Erlingsson m.fl. 2021). Det sjunkande invånarantalet utanför centralorten, i kombination med kommuners försök att effektivisera verksamheter, har gjort att utbudet av välfärdstjänster minskat i ytterområden. Detta gäller inte minst skolnedläggningar, vilka inte sällan lett till protester bland dem som bor i de områden som drabbats. Därför är det inte förvånande att det funnits ett växande missnöje utanför kommunernas centralorter med såväl den lokala demokratins funktionssätt som hur väl olika former av service fungerar (Erlingsson m. fl. 2023).

Temanumrets syfte och de enskilda bidragen

Mot denna bakgrund intresserar vi oss i föreliggande temanummer för likheter och skillnader mellan stad och land i Sverige, samt hur förhållanden mellan olika geografier utvecklats över tid. De respektive bidragen gör detta utifrån skilda perspektiv och olika akademiska discipliner. Bidragen undersöker i vilken utsträckning polarisering med geografi som grund existerar också i Sverige och om det går att skönja en sådan stad-landpolarisering i väljarnas beteende. Inalles ingår nio bidrag i temanumret.

I numrets inledande artikel undersöker Dahlberg, Kohl och Liang hur inkomstnivåerna i städer och på landsbygd har utvecklats mellan 1991 och 2017. De finner att inkomstnivåerna är högre i urbana kommuner än i landsbygdskommuner. Den skillnaden har ökat under den studerade perioden. När de däremot studerar inkomstpolarisering *inom* kommuner finner de tvärtom att landsbygden gått starkt framåt. Här finns inte längre några inkomstskillnader till landsbygdens nackdel vid undersökningsperiodens slut. De finner också ett komplext samband mellan flyttmönster och inkomstutveckling. Det är framför allt de mer glest befolkade landsbygdskommunerna som har haft störst befolkningsminskning och sämst inkomstutveckling, men inom dessa kommuner är det centralorterna, och inte den omgivande landsbygden, som uppvisat den sämsta inkomstutvecklingen.

Bergh, Brandén och Stjärnqvist undersöker i sitt bidrag hur individer med olika utbildningsnivå fördelar sig geografiskt i Sverige. I deras analyser jämför de var individer födda mellan 1972 och 1984 bodde vid 18 respektive 33 års ålder, med ett särskilt fokus på om skillnaderna i utbildningsnivå i olika delar av Sverige beror på att individer som växer upp i olika delar av Sverige har olika stor benägenhet att studera vidare, eller på att individer med olikartade utbildningsambitioner och studieresultat bosätter sig i olika delar av Sverige som vuxna. De visar att den senare omständigheten har störst betydelse. 17 av Sveriges 21 regioner har haft så kallad *brain drain*, medan endast 4 regioner har upplevt *brain gain*: storstadsregionerna har dragit till sig högutbildade medan

landsbygden har drabbats av kompetensflykt. Kompetensflykten har dock inte ökat över tid. Författarna noterar också att de geografiska skillnaderna i utbildningsnivå mellan regionerna är avsevärt mindre om man utgår från var personer bodde när de var 18 år än om man studerar var de vistas som 33-åringar. Det antyder att möjligheterna att skaffa sig en högre utbildning är relativt jämnt fördelade mellan olika regioner. En tänkbar förklaring är den ökade utbredningen av universitet och högskolor. Dock är en trolig konsekvens av den geografiska sorteringen av 33-åringar med hög- respektive låg utbildning att allt fler barn till högutbildade växer upp i Stockholm. Då barn till högutbildade är mer benägna att själva skaffa sig en högre utbildning skulle det på sikt kunna försvåra för högutbildade personer från övriga Sverige att konkurrera om jobb i Stockholm.

För de platser som upplever *brain drain*, det vill säga landsdelar från vilka unga personer flyttar för att utbilda sig, riskerar utvecklingen att bli dystert. Förhållandevis få som flyttar väljer nämligen att återvända när de väl utbildat sig. Bland annat därför har de praktiska utbildningar i yrkeshögskolans regi som lokaliseras runtom i landet lyfts fram som en potentiell resurs för landsbygden. Mot den bakgrunden analyserar Nylander och Chudnovskayas i numrets tredje bidrag dessa utbildningar ur ett stad-land-perspektiv. De finner att individer som utbildar sig vid yrkeshögskolan faktiskt är geografiskt mindre rörliga: den som genomgår en yrkesutbildning i en landsbygdskommun tenderar också att stanna kvar där efter utbildningen. Yrkeshögskolorna skulle därmed kunna vara ett potentiellt verktyg för att nå en generell kompetenshöjning på landsbygden. Ett memento är emellertid att utbildningsmöjligheterna är ojämnt fördelade mellan storstadsregioner och landsbygdskommuner. Privata aktörer dominerar och de tenderar att koncentrera sina insatser till storstadsregionerna. Med nuvarande konstruktion bedöms därför yrkeshögskolans möjligheter att utjämna skillnader mellan stad och land vara begränsade.

Avfolkningen i landsbygdskommuner ses ofta som ett stort problem, då den medför minskad skattekraft och ofta brist på arbetskraft. Kommuner med lediga bostadsbestånd var ofta mer benägna att teckna avtal med Migrationsverket och att ta emot nyanlända invandrare med flyktingstatus samt deras anhöriga. Detta har under perioder med stor asylinvandring lett till att fler invandrare initialt hamnar i mindre orter och på landsbygden. Då och då framskymtar förhoppningar om att bosättning på mindre landsbygdsorter skulle kunna underlätta de nyanländas integration samt att gruppen skulle bidra till att vända en negativ befolkningsutveckling på dessa platser. I numrets fjärde bidrag visar dock Amcoff att nyanlända har en hög benägenhet att flytta vidare: de flesta flyttar inom ett år efter att de bosatt sig på landsbygden. Landsbygdens befolkningstillskott blir därmed till stor del tillfälligt. Dock gör faktorer som att ha jobb och familj att sannolikheten att stanna kvar ökar. Amcoffs undersökning skiljer sig från tidigare studier som funnit en betydligt större benägenhet

bland nyanlända att bo kvar på landsbygden. Skillnaderna är en påminnelse om betydelsen av hur olika begrepp operationaliseras, inte minst stad och land.

* * *

De första fyra artiklarna riktar på olika sätt fokus mot vad som kanske bäst kan beskrivas som strukturella förutsättningar för attityd- och värderingsmässigt polarisering, det vill säga de innefattar analyser av skillnader i inkomster, utbildningsnivå, orsaker till och effekter av yrkeshögskolans etablering, samt nyanländas flyttmönster. Även om det finns nyanser värda att beakta går det inte att komma ifrån att det finns betydande skillnader mellan stad och land i fråga om strukturella omständigheter. Den internationella forskningen menar att sådana skillnader kan ge upphov till en form av förbittring, eller till vad Cramer (2016) har kallat ett "ruralt ressentiment". Enligt Cramer har sådana känslor sin grund i att landsbygdsbor anser att stadsbor inte förstår och respekterar landsbygdsbor och att landsbygden ignoreras av politiska beslutsfattare och inte får sin rättmätiga del av de gemensamma resurserna. Sådana känslor, med grund i den egna platsens förutsättningar och resurstilldelning, skulle även kunna uppstå i städerna (jfr Munis 2022).

Tidigare forskning har betonat betydelsen av hur ett område utvecklas för att förbittring ska uppstå bland dem som bor där (Munis 2022; Jennings & Stoker 2016). Väljare tycks betrakta det egna områdets utveckling som ett tecken på om de styrande eliterna värnar om sådana som dem eller inte (Huijsmans 2023; Wallman Lundåsen & Erlingsson 2023; Bolet 2022; Cramer 2016). Som nämndes inledningsvis, och i linje med detta, har en lång rad studier funnit att invånare på landsbygden, liksom personer som bor i regioner som är geografiskt perifera i förhållande till nationella maktcentra, har andra värderingar och oftare röstar på populistiska och auktoritära partier jämfört med väljare i storstadsregioner (Luca m.fl. 2023; Steiner 2023; de Lange m.fl. 2022; Huijsmans m.fl. 2021; Maxwell 2020; Inglehart & Norris 2016).

Vad finns då att säga om tillståndet i Sverige? I numrets femte bidrag studerar Öhrvall, Erlingsson och Wittberg den geografiska polariseringen genom en analys av röstbeteenden i Sverige. Detta sker med hjälp av historiska data från riksdagsvalen 1976 till 2022. De analyserar både nationella trender och skillnader inom kommuner, där variationer i röstfördelning mellan urbana och rurala områden i Sverige och inom kommunerna jämförs. Till skillnad från vad som noterats i en del andra länder finner de att klyftan mellan stad och land i fråga om röstningsbeteende generellt har minskat över tid i Sverige. Det finns dock ett viktigt tillägg: stödet för Sverigedemokraterna har ökat mycket mer i landsbygdsområden i de senaste valen. Det gäller såväl när jämförelsen avser skillnader mellan som inom kommuner.

Det sjätte bidraget, skrivet av Rickardsson och Wallman Lundåsen, undersöker sambandet mellan flyttningsmönster, social klass och politiska preferenser

i Sverige. Analysen visar att personer som haft sin uppväxt på landsbygden, men därefter flyttat till städer, har markant annorlunda politiska preferenser än de som väljer att bo kvar. KD och SD attraherar främst landsbygdsväljare, medan L, MP, M och V främst lockar storstadsväljare. Detta, menar de, är ett tecken på att grupper med olika partipreferenser har sorterats geografiskt, vilket sannolikt lett till ökade (SD, KD) respektive minskade (C, S, L, M) skillnader i partipreferenser mellan stad och land.

Ekholm och Davidsson intresserar sig i sin uppsats för sambandet mellan tillgång till samhällsservice och stöd för de olika riksdagspartierna i ett stad-land-perspektiv. Medan tillgången till service i genomsnitt ökat nationellt skiljer sig utvecklingen åt mellan olika typer av service och dessutom är tillgången ojämnt fördelad över landet. Över en fjärdedel av landets kommuner har upplevt en minskning; särskilt påtagligt är detta i nordvästra Sverige och i norra Skåne. Över tid har utvecklingen gett upphov till ökande geografiska obalanser i servicetillgången, något som troligen inverkar negativt på invånarnas självbild och upplevda status som medborgare. Analysen antyder också ett samband mellan servicetillgång och stöd för Sverigedemokraterna i riksdagsvalet 2022, vilket indikerar att Sverigedemokraterna har förmått kapitalisera på missnöjet på platser som så att säga "halkat efter". Författarna noterar också ett samband mellan minskad servicetillgång och Socialdemokraternas försämrade valresultat, vilket tyder på att väljarna straffar det regeringsbärande partiet om det egna området drabbats av en sämre utveckling.

En besläktad och intressant fråga är om geografisk polarisering inte bara framträder bland väljare utan även bland de folkvalda. Det finns nämligen en betydande variation i graden av partipolitiska åsiktskonflikter i landets kommuner. I numrets åttonde bidrag undersöker Karlsson och Skoog hur geografiska och demografiska faktorer påverkar graden av polarisering inom landets kommunfullmäktigeförsamlingar. De finner att polariseringen är mer påtaglig i större kommuner och analysen tyder på att antalet invånare i sig – snarare än andra aspekter på kommunstorlek – hänger samman med nivån på motsättningsarna. Socialt avstånd och partiorganisationernas kapacitet framhålls som potentiella förklaringsmekanismer bakom storlekseffekten. Dessutom kan partifragmentering kopplas till större polarisering.

* * *

Numret avslutas med en internationell utblick. I det nionde bidraget jämför Stein Sverige med det land som ibland påstås ha ett av världens allra mest ambitiösa regionala utjämningssystem: Norge. Mer specifikt studeras politiska och demografiska trender i norra Norge och Sverige mellan 1973 och 2023. Trots en mycket aktiv och ambitiös regional omfördelningspolitik i Norge har norra Norge och norra Sverige upplevt ungefär samma avfolkning. Historiskt sett har båda regionerna dominerats av socialdemokratiska partier, men i båda

fallen har högerpopulistiska partier på senare tid haft tilltagande framgångar. Med tanke på det generösa norska glesbygdssstödet skulle man kunna anta att den sortens partier, som riktar en uttalad kritik mot eliterna i städerna, har jämförelsevis svårare att nå framgång i Norge än i Sverige. Men så är alltså inte fallet, utan tvärtom är framgången något större i Norge. Det pekar på att en mer omfattande territoriell omfördelningspolitik inte motverkar vare sig avfolkning eller stödet för högerpopulistiska partier.

* * *

Temanumrets nio bidrag beskriver förutsättningar för geografisk polarisering i Sverige och om en sådan polarisering faktiskt förekommer. Ett viktigt övergripande budskap är att svaret inte bara beror på vilken nivå som studeras och vilket perspektiv som anläggs, utan också hur nyckelbegrepp definieras.

Exempelvis finns det ökande inkomstskillnader mellan kommuner med hög urbaniseringsgrad och landsbygdskommuner, medan inkomstskillnaderna minskar mellan stad och land inom kommuner. Och betydelsen av skillnader i utbildningsnivå mellan regioner är avhängig om vi utgår från var folk bor i dag eller om vi tar hänsyn till var de tillbringade sina uppväxtår.

Med det sagt är det tydligt att det i vissa avseenden finns avgörande skillnader mellan stad och land i Sverige. Som Ekholm och Davidsson visar har tillgången till samhällsservice minskat i en fjärdedel av landets kommuner, vilket skulle kunna inverka såväl på individens livsvillkor som deras framtidstro. Dock tycks inte skillnaderna mellan stad och land i Sverige ha lett till en ökad polarisering mellan landsändar på det sätt som noterats i många andra länder. Exempelvis skiljer sig inte tillfredsställelsen över grundläggande välfärdstjänster nämnvärt åt mellan stad och land, dessutom är skillnader i hur väljare röstar i stad respektive land mindre i dag jämfört med på 1970-talet (jfr Erlingsson m.fl. 2021; Öhrvall m.fl. 2024).

Samtidigt är det tydligt att Sverigedemokraterna vuxit betydligt mer på landsbygd än i storstäder. Då partiet länge profilerat sig som ett utpräglat antietablissemangsparti skulle det ökade väljarstödet kunna tolkas som en indikation på att det råder ett växande missnöje på landsbygden, alltså på en ökad geografisk polarisering; och om det gäller, följer den svenska trenden den internationella.

Måhända är Sverige bara i början på en utveckling vi sett på många håll i världen och att den geografiska polariseringen ännu inte hunnit slå igenom fullt ut. Det finns avgjort en risk för att de klyftor vi i dag kan se kommer att öka framöver. Några tecken på att avfolkningen i landets glesbygder ska avta går inte att se. Tvärtom pekar alla befolkningsprognoser åt motsatt håll (Tillväxtverket 2022). Växande skillnader i invånarantal och demografisk sammansättning mellan landets kommuner försämrar förutsättningarna för de drabbade kommunerna att upprätthålla långsiktig ekonomisk kapacitet liksom utbud och kvalitet på samhällsservicen (jfr SOU 2024:6).

I ljuset av de förhållandevis dystra utsikter som finns för landets mer avlägset belägna landsbygdskommuner finns därför goda skäl för statsmakten att hålla uppsikt över utvecklingen och aktivt söka efter politiska lösningar för att bättre hålla samman landet.

Referenser

- Andersson, Roland, 2020. "Varför har Sverigedemokraterna sina starkaste fästen på landsbygden?", *Ekonomisk Debatt* 48(5), s. 73-81.
- Berg, Linda & Solevid, Maria, 2015. "Tracing a political cleavage: the wolf issue in Sweden", *European Politics and Society* 16(4), s. 488-522.
- Bolet, Diane, 2022. "The janus-faced nature of radical voting: Subjective social decline at the roots of radical right and radical left support", *Party Politics* 29(3), s. 475-488.
- Christaller, Walter, 1933. *Die zentralen Orte in Süddeutschland: Eine oekonomisch-geographische Untersuchung über die Gesetzmässigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischen Funktionen*. Jena: Gustav Fischer.
- Cramer, Kathrine J, 2016. *The politics of resentment: Rural consciousness in Wisconsin and the rise of Scott Walker*. Chicago: University of Chicago Press.
- de Lange, Sara, van der Brug, Wouter & Harteveld, Eelco, 2022. "Regional resentment in the Netherlands: A rural or peripheral phenomenon?", *Regional Studies* 57(3), s. 403-415.
- Ekengren, Ann-Marie, 2012. "Vargfrågan och politiska skiljelinjer. Intressemobilisering i Sverige", *Statsvetenskaplig tidskrift* 114(4), s. 523-550.
- Erlingsson, Gissur Ó., Oscarsson, Henrik & Öhrvall, Richard, 2020. "Landsbygden slår tillbaka?", i Andersson, Ulrika, Carlander, Anders & Öhberg, Patrik (red.), *Regntunga skyar*. Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Erlingsson, Gissur Ó., Öhrvall, Richard, Wallman Lundåsen, Susanne & Zerne, Arvid, 2021. *Centrum mot periferi? Om missnöje och framtidstro i Sveriges olika landsdelar*. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- Erlingsson, Gissur Ó., Öhrvall, Richard & Wallman Lundåsen, Susanne, 2023. "Geographical Tensions Within Municipalities? Evidence from Swedish Local Governments", *Rural Sociology* 88(4), s. 1033-1068.
- Gröning, Lotta, 2021. "Landsbygdens folk ropar ut sin frustration – i tomheten", *Expressen* (2021-09-02).
- Hela Sverige Ska Leva*, 2020. "Landsbygdsutredning: Av 75 förslag är 3 genomförda". Tillgänglig på <https://www.helasverige.se/kunskap-och-media/hela-sverige-ska-leva-endast-3-av-landsbygdskommittens-75-forslag-genomforda/>.
- Hellerstedt, Linus, 2019. "Allt glesare mellan statens kontor". *Publikt*. Tillgänglig på <https://www.publikt.se/nyhet/allt-glesare-mellan-statens-kontor-21522>.
- Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik, 2004. *Väljare: Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Huijsmans, Twan, 2023. "Place resentment in 'the places that don't matter': Explaining the geographic divide in populist and anti-immigration attitudes", *Acta Politica* 58, s. 285-305.
- Huijsmans, Twan, Harteveld, Eelco, van der Brug, Wouter & Lancee, Bram, 2021. "Are cities ever more cosmopolitan? Studying trends in urban-rural divergence of cultural attitudes", *Political Geography* 86, 102353.

- Huijsmans, Twan & Rodden, Jonathan, 2024. "The Great Global Divider? A Comparison of Urban–Rural Partisan Polarization in Western Democracies", *Comparative Political Studies*. Early view online: <https://doi.org/10.1177/00104140241237458>.
- Inglehart, Ronald & Norris, Pippa, 2016. "Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash", *SSRN Electronic Journal*. Tillgänglig på <https://doi.org/10.2139/ssrn.2818659>.
- Jennings, Will & Stoker, Gerry, 2016. "The Bifurcation of Politics: Two Englands", *The Political Quarterly* 87(3), s. 372–382.
- Larsson, Ylva, Hedberg, Per & Holmberg, Sören, 2020. "Ökad polarisering mellan landsbygd och storstad 1986–2019", i Andersson, Ulrika, Carlander, Anders & Öberg, Patrik (red.), *Regntunga skyar*. Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Lee, Neil, Morris, Katy & Kemeny, Thomas, 2018. "Immobility and the Brexit vote", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 11(1), s. 143–163.
- Luca, Davide, Terrero-Davila, Javier, Stein, Jonas & Lee, Neil, 2023. "Progressive cities: Urban–rural polarisation of social values and economic development around the world", *Urban Studies* 60(12), s. 2329–2350.
- Maxwell, Rahsaan, 2020. "Geographic Divides and Cosmopolitanism: Evidence From Switzerland", *Comparative Political Studies* 53(13), s. 2061–2090.
- McQuarrie, Michael, 2017. "The revolt of the Rust Belt: place and politics in the age of anger", *The British Journal of Sociology* 68(S1), s. 120–152.
- Munis, B. Kal, 2022. "Us Over Here Versus Them Over There...Literally: Measuring Place Resentment in American Politics", *Political Behavior* 44, s. 1057–1078
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören (red.), 2010. *Väljarbeteende i Europaval*. Göteborg: Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Rickardsson, Jonna, 2021. "The urban–rural divide in radical right populist support: The role of resident's characteristics, urbanization trends and public service supply", *The Annals of Regional Science* 67(1), s. 211–242.
- Rodden, Jonathan, A, 2019. *Why cities lose: The deep roots of the urban-rural political divide*. New York: Basic Books.
- Rodríguez-Pose, Andrés, 2018. "The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 11(1), s. 189–209.
- Rodríguez-Pose, Andrés & Bartalucci, Federico, 2024. "The green transition and its potential territorial discontents", *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 17(2), s. 339–358.
- Rosén, Hans & Örstadius, Kristoffer, 2016. "Klyftan mellan stad och land vår viktigaste fråga", *Dagens Nyheter*, 23 november. Tillgänglig på <https://www.dn.se/nyheter/sverige/professorn-klyftan-mellan-stad-och-land-var-viktigaste-fraga/>.
- SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. Stockholm: Wolter Kluwer.
- SOU 2024:6. *Steg mot stärkt kapacitet*. Stockholm: Fritzes.
- Steiner, Niels. D., 2023. "Generational change in party support in Germany: The decline of the Volksparteien, the rise of the Greens, and the transformation of the education divide", *Electoral Studies* 86, 102706.
- Tavares, António F., 2015. "Reformas Territoriais: Fusões de Municípios e Cooperação

- Intermunicipal”, i De Sousa, Luis, Tavares, António F., Cruz, Nuno F. & Jorge, Susana (red.), *A Reforma do Poder Local em Debate*. Lissabon: Imprensa de Ciências Sociais.
- Tillväxtverket, 2022. *Tillstånd och trender för regional tillväxt*. Östersund: Tillväxtverket.
- Traber, Denise, Stoetzer, Lukas. F. & Burri, Tanja, 2023. ”Group-based public opinion polarisation in multi-party systems”, *West European Politics* 46(4), s. 652-677.
- TT, 2019. ”Glesbygden fortsätter tappa invånare”, *Aftonbladet*, 21 februari. Tillgänglig på <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/wEqPpA/glesbygden-fortsatter-tappa-invanare>.
- Wagner, Markus, 2021. ”Affective polarization in multiparty systems”, *Electoral Studies* 69, 102199.
- Wallman Lundåsen, Susanne, 2024. ”Rurality and discontent: Unraveling the context effects of living in rural districts in local elections on support for Sweden democrats”, *Journal of Rural Studies* 106, 103209.
- Wallman Lundåsen, Susanne & Erlingsson, Gissur Ó., 2023. ”Perceived fairness of intra-municipal cohesion politics: Does place of residence affect party preferences?”, *Political Geography* 107, 102994.
- World Cities Report, 2022. ”Envisaging the future of cities”. Nairobi: Förenta Nationerna.
- Öhrvall, Richard, 2023. *Ett delat Sverige? Om skillnader i livsvillkor, värderingar och åsikter mellan stad och land*. Norrköping: Centrum för kommunstrategiska studier.